

Posudek diplomové práce

Bc. Šimon Dittrich: *Citování biblických textů ve vybraných spisech apoštolských otců*. FF UK, 2017

Diplomová práce Bc. Šimona Dittricha má titul „*Citování biblických textů ve vybraných spisech apoštolských otců*“. Práce se zabývá využitím biblického textu ve spisech tzv. „apoštolských otců“. Člení se na deset kapitol představujících tři tematické části a závěr.

První kapitola se věnuje dějinám užívání a vymezení relativně nového (novověkého) termínu „apoštolští otcové“ a uvažuje o jeho smyslu. Tento velice podrobný výklad dokládá autorovo důkladné studium dostupné literatury a hluboké porozumění problematice a je velmi silnou stránkou celé práce.

Druhá kapitola se věnuje klasifikaci a vymezení různých forem využití cizího textu v literárním díle (citace, parafráze, aluze...). Tato kapitola s podobnou důkladností jako předchozí kriticky analyzuje a srovnává definice z různých příruček. Jsou to otázky, s nimiž se autor musel vzhledem k tématu práce vypořádat, ale jeho důkladnost zde není tolik účelná. Např. prostor, který věnuje moderním definicím, jež – jak sám ukazuje – nejsou pro identifikaci a analýzu citací ve starověkých textech zcela směřodonné, je poněkud naddimenzovaný. Podobně nadbytečná je na s. 28–29 autorova abstraktní kritika kritéria citace „dobře známého textu“, které postulují Adams s Ehornem a Moyise. Kritérium je zajisté neurčité a pro identifikaci citace nepraktické, avšak navzdory tomu je relevantní, neboť vystihuje, jak někdy starověcí autoři také pracovali s cizími texty.

Hlavní část práce představují kapitoly 3–9, v nichž autor pojednává o citacích v sedmi textech (resp. souborech textů) tzv. apoštolských otců (1Klem., 2Klem., Barn., Ignat., Pol., Did., a Herm.). V každé z kapitol nejprve představuje zkoumaný text z literárněhistorického hlediska (žánr, hypotézy o autorství, o době a místě sepsání), poté uvádí četnost citací, zdroje citací (použité biblické knihy) a zabývá se otázkou funkce citací v jednotlivých textech. V závěru podává pomocí několika sloupcových grafů kvantitativní srovnání četnosti citací v těchto textech a v tabulce č. 3 porovnává zkoumané spisy z hlediska četnosti různých způsobů, jak v nich citace fungují.

Autor se proti svému původnímu plánu rozhodl vzít v úvahu také citace z textů budoucího Nového zákona, což vítám. Užitečné by bylo doplnit v závěrečných kvantitativních srovnáních pro jednotlivé spisy apoštolských otců ještě poměry citací z židovských posvátných textů

(budoucí SZ) vůči citacím vlastních křesťanských textů (budoucí NZ), protože obě kategorie měly rozdílný status a tyto poměry mohou vypovídat o postojích jednotlivých autorů k teologické otázce kontinuity či diskontinuity mezi judaismem a křesťanskou církví, která byla v této době aktuální a v první polovině 2. stol. nebyla zdaleka vyřešena. Fakt, že apoštolští otcové píšou v době, kdy křesťanství ještě nedisponovalo svým vlastním vymezeným a strukturovaným literárním korpusem, by bylo v této souvislosti vhodné více reflektovat.

Autor příležitostně odbočuje od tématu k problémům zasahujícím do oblasti dějin rané církve. Jedna z jeho odboček vyvolává pochybnosti a vyžaduje upřesnění. Datace 1Klem do konce 60. let. 1. stol. (před zboření jeruzalémského chrámu) na základě použití prezentu ve vztahu k jeruzalémské chrámové bohoslužbě (s. 45–48) přináší více problémů, než kolik jich řeší. Předpokládá totiž, že už krátce po smrti apoštola Pavla a cca 10 let po jeho korespondenci s korintskou církví, v níž apoštol vůbec nezmiňuje „πρεσβύτεροι“,¹ by byla v této církevní obci plně ustálená presbyterální struktura a že by zároveň tato struktura byla v tehdejší obecném křesťanstvu takovou samozřejmostí, že by její narušení v Korintě bylo důvodem ingerence jiné obce. Tato představa jde proti současnému badatelskému konsenzu, který začátek formování hierarchických struktur raného křesťanství klade nejdříve do 80. let. 1. stol., a bylo by proto nutné se při takto rané dataci 1Klem s touto badatelskou tradicí moderní biblistiky vypořádat.

Závěrečné hodnocení

Práce splňuje všechny formální požadavky na magisterskou práci, rozsahem značně překračuje stanovený limit, obsahem splňuje zadání a poskytuje skvělý souborný faktografický materiál pro další historické a teologické zkoumání. Práci proto doporučuji k obhajobě a přes některé zmíněné dílčí nedostatky navrhuji hodnocení známkou **eminenter**.

Při obhajobě by autor mohl lépe zdůvodnit, nebo raději přehodnotit svůj předpoklad (s. 69–70 a 72), že Ignatios z Antiochie myslí slovem „προφήται“ (Mag. 8,2; Phil. 5,2; Smyrn. 7,2) psané texty, tedy druhou část židovských Písem (Tanaku), a zamyslet se, zdali v kontextu Ignatiových polemik lze těmito nebo jinými místy opravdu doložit, že pro něho Písma byla důležitá.

V Praze dne 23. 8. 2017,

doc. PhDr. Jiří Pavlík, Ph.D.

1 Termín se vyskytuje teprve v deuteropavlovských, tzv. pastorálních epištolách.